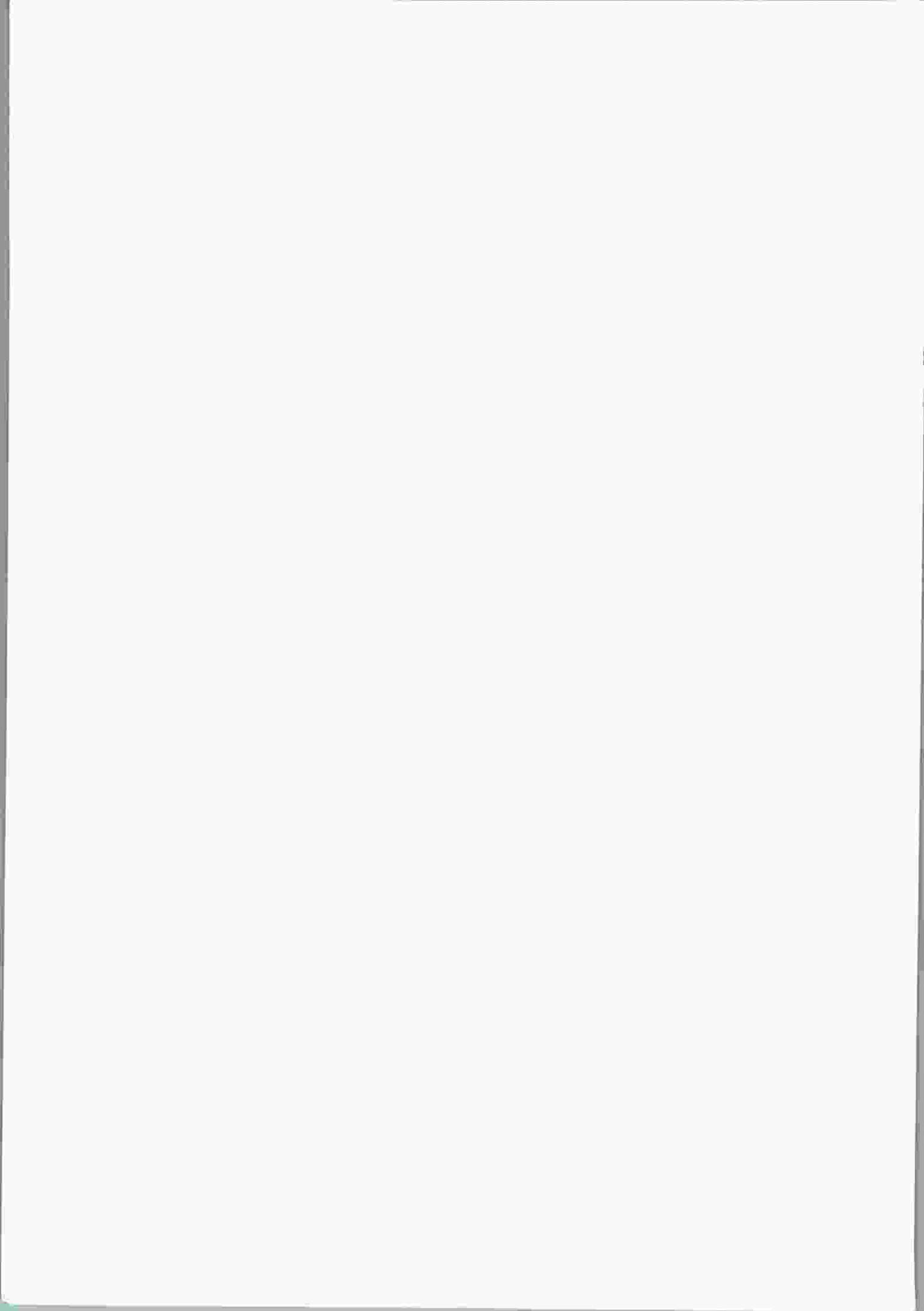

UDK 902
ISSN 1330-0644
VOL. 11-12 / 1994.-1995.
ZAGREB, 1997

Prilozi

Instituta za arheologiju u Zagrebu

Pril. Inst. arheol. Zagrebu 11-12/1994.-1995.
Str./Pages 1-200, Zagreb, 1997.

Časopis koji je prathodio

Prilozi 1. 1983 Prilozi 2. 1985 3 - 4. 1986-1987 5 - 6. 1988-1989 7. 1990 8.
1991. Pril. Inst. arheol. Zagrebu 9. 1992 10. 1993.

Nakladnik/Publisher

INSTITUT ZA ARHEOLOGIJU/
INSTITUTE OF ARCHAEOLOGY

Adresa uredništva/Address of the editor's office

Institut za arheologiju/Institute of archaeology
HR - 10000 Zagreb, Ulica grada Vukovara 68
Telefon/phone/fax ++385/01/611 98 84
01/53 76 69

Glavni i odgovorni urednik/Editor in chief

Željko TOMIČIĆ (Zagreb)

Redakcijski odbor/Editorial committee

Marija BUZOV (Zagreb), Dunja GLOGOVIĆ (Zagreb), Timotej KNIFIC
(Ljubljana, SLO), Remza KOŠČEVIĆ (Zagreb), Laszlo KÓVACS (Budapest,
HUN), Kornelija Minichreiter (Zagreb), Mladen RADIĆ (Osijek), Aleksandar
RUTTKAY (Nitra, SK), Ivančica SCHRUNK (Minneapolis, USA), Željko
TOMIČIĆ (Zagreb).

Prijevod na engleski/English translation

Jadranka BOLJUNČIĆ

Prijevod na njemački/German translation

Branka OHNJEK, Nina MATETIĆ

Lektura/Language editor

Nives OPAČIĆ

Đizajn/Design

Roko BOLANČA

Korektura/Proofreaders

Kornelija MINICHREITER, Zagreb
Željko TOMIČIĆ, Zagreb

Grafička priprema/DTP

Studio "U", Zagreb

Računalni slog/Layout

Ranko PERŠIĆ, Zagreb

Tisak/Printed by

Tiskara "STUBA", Zagreb, Boškovićeve 18

Naklada/Circulation

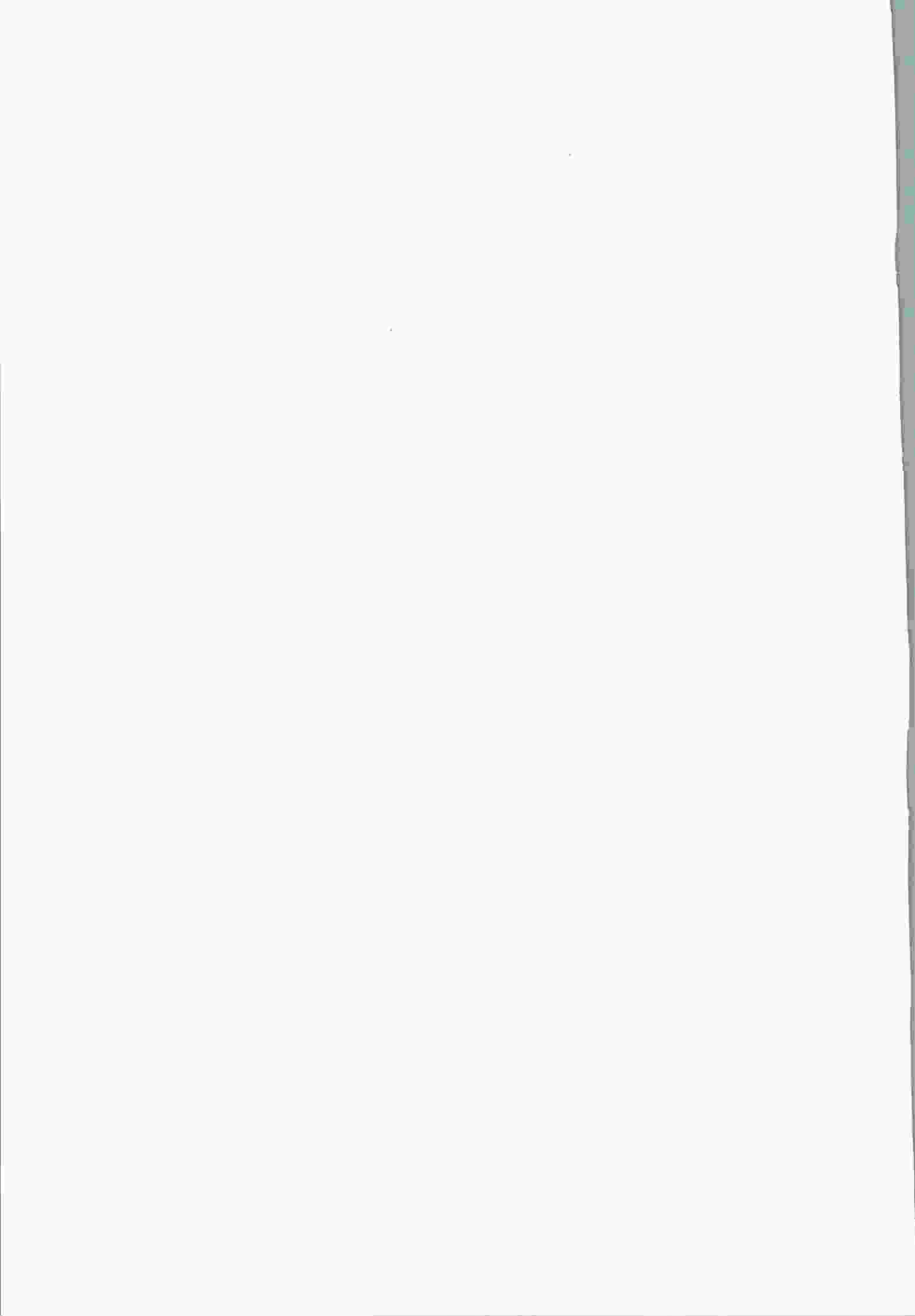
600 primjeraka/600 examples

Sekundarne publikacije/Indexed in

GERMANIA Anzeiger der Römisch-Germanischen Kommission des Deutschen
Archaeologischen Instituts, Verlag Philipp von Zabern, Mainz

Izdavanje časopisa novčano podupire

MINISTARSTVO ZNANOSTI I TEHNOLOGIJE REPUBLIKE HRVATSKE
HR - 10000 Zagreb, Strossmayerov trg 4

Sadržaj

- 5 Uvod
ŽELJKO TOMIČIĆ

Izvorni znanstveni radovi

- 7 KORNELIJA MINICHREITER
Otkriće u Lukaču i Požegi kao prilog poznavanju topografije naselja starčevačke kulture u sjevernoj Hrvatskoj
- 37 DUNJA GLOGOVIĆ
Prapovijesna igla iz Putalja
- 41 REMZA KOŠČEVIĆ
Metalna produkcija antičke Siscije
- 63 ŽELJKO RAPANIĆ
Jedan primjer jadranske poleogeneze
- 71 ŽELJKO TOMIČIĆ
Baranya in Lichte archäologischer Zeugnisse der Bijelo Brdo-Kultur
Ein Beitrag zur Analyse des frühmittelalterlichen Gräberfeldes Majs-Udvar
- 99 ZORISLAV HORVAT
Crkva sv. Ivana Krstitelja u Volarici pod Ostrovicom Ličkom
- 111 DRAGO MILETIĆ
Plemićki grad Kostel
- 135 TATJANA SEKELJ-IVANČAN
Stanje istraživanja i neke značajke srednjovjekovnih nalazišta pripisanih pojedinim "kulturama" u sjevernoj Hrvatskoj
- 151 JADRANKA BOLJUNČIĆ
Analiza zatiljne kosti populacije ljudi iz brončanodobne nekropole u špilji Bezdanjači (Hrvatska)

Stručni radovi

- 167 ZEF MIRDITA
Kosovo od prapovijesti do kasne antike

Contents/Inhaltsverzeichnis

- Introduction*
ŽELJKO TOMIČIĆ

Original scientific papers

- KORNELIJA MINICHREITER
Entdeckung in Lukač und Požega als ein Beitrag zur Kenntnis der Topographie der Siedlungen der Starčevö-Kultur in Nordkroatien
- DUNJA GLOGOVIĆ
Die vorgeschichtliche Nadel aus Putalj
- REMZA KOŠČEVIĆ
Die Herstellung von Metallgegenständen im antiken Siscia
- ŽELJKO RAPANIĆ
Ein Beispiel der adriatischen Poleogenese
- ŽELJKO TOMIČIĆ
Baranja u svjetlu arheoloških svjedočanstava bjelobrdske kulture.
Prinos analizi ranosrednjovjekovnog groblja Majs-Udvar
- ZORISLAV HORVAT
Die Kirche des Johannes des Täufers in Volarica unterhalb der Burg Ostrovica Lička
- DRAGO MILETIĆ
Die Burg Kostel
- TATJANA SEKELJ-IVANČAN
Der Forschungsstand und einige Merkmale der mittelalterlichen Fundstellen einzelner "Kulturen" in Nordkroatien
- JADRANKA BOLJUNČIĆ
Occipital bone analysis referring to the human population from the Bronze Age necropolis in Bezdanjača cave (Croatia)
- ZEF MIRDITA
Kosovo im Zeitraum von der Vorgeschichte bis zur späten Antike

Bibliografije

- 179 JADRANKA BOLIUNČIĆ
BIBLIOGRAPHY OF DRAGUTIN GORJANOVIĆ-KRAMBERGER'S WORKS RELATED TO FOSSIL MAN
In the honour of 140th birthday anniversary of the famous discoverer of Early Man in Krapina

Prikazi

- 185 DUNJA GLOGOVIĆ
Depojske in posamezne kovinske najdbe bakrene in bronaste dobe na Slovenskem, Hoards and Individual Metal Finds from the Eneolithic and Bronze Ages in Slovenia, editor Biba Teržan, *Katalogi in monografije* 29 i 30, Ljubljana 1995, I vol. 413 str. sa 180 tab; II vol, 281 str. sa sl.
- 187 DUNJA GLOGOVIĆ
KRISTINA MIHOVIĆ
Nezakcij, Nalaz grobnice 1981. godine / Nesactium. The Discovery of a Grave Vault in 1981. *Monografije i katalogi* 6, Arheološki muzej Istre, Pula 1996. Str. 92, tab. 22, priloga 6.
- 188 MARIJA BUZOV
DIADORA, sv. 14, Zadar 1992, stranica 464, zajedno s tablama, crtežima, planovima, floctima, fotografijama i kartama.
- 191 MARIJA BUZOV
JAROSLAV ŠAŠEL, OPERA SELECTA, SITULA, RAZPRAVE NARODNEGA MUZEJA V LJUBLJANI
br. 30/1992, zbornik radova Jaroslava Šasela, str. 872., crteži, karte, fotografije, kazala (I, II i III).
- 192 ŽELJKO TOMIČIĆ
Tajana Sekelj Ivančan
Catalogue of Mediaeval Sites in Continental Croatia, BAR International Series 615, Oxford 1995, str. 248, 36 grafikona/tablica i 9 zemljovida.
- 195 KORNELIJA MINICHREITER
Kratice

Bibliographies

BIBLIOGRAFIJA RADOVA DRAGUTINA GORJANOVIĆA-KRAMBERGERA O FOSILNOM ČOVJEKU
U čast 140. obljetnice rođenja glasovitog otkrivača krapinskog pračovjeka

Book Reviews Besprechungen und Anzeigen

KORNELIJA MINICHREITER
Abbreviations / Abkürzungen

čnika iz oltara romaničke Crkve Sv. Kuzme i Damjana u Kaštel Gomilici, a stipes oltara Crkve Sv. Nikole slično je oblikovan kao i taj u Kaštel Gomilici.

I ovaj rad je vrlo dobro likovno opremljen.

Autor M. LONČAR u radu "Porfirogenetova seoba Hrvata pred sudom novije literature" (375-448), govori o najspornijem ali nezaobilaznom izvoru o dolasku Hrvata - djelu De administrando imperio cara Konstantina VII Porfiroge-neta. Djelo je pisano grčkim, mnogima nedostupnom jeziku, te je autor poslijeratnu literaturu prikazao prvenstveno s filološkog gledišta. Ovaj rad ne nastoji riješiti povijesna pitanja u svezi s dolaskom Hrvata, kako nam kazuje autor, nego pokazati kako novija literatura (radovi autora - R.J.H. JENKINSA, B. GRAFENAU-ERA, L. MARGETIĆA, M. SUIĆA, N. KLAJČ, R. NOVAKOVIĆA, N. JAKŠIĆA, B. ZELIĆ BUČAN, B. FERJANČIĆA, E. DVORNIKA, V. FORETIĆA, H. KUNSTMANA, R. KATIČIĆA, V. KOŠČAKA, A.N. STRATOSA) govori o Porfirogenetovu izvještaju, te u čemu su dobre i slabe strane ili pak eventualno pogreške, te putovi koji su još možda neiskorišteni.

Članak "Rekonstrukcija triju kasnoantičkih staklenih bal-zamarija s lokaliteta "Dobrić" iz Trogira" (449-457) autora I. DONELLIJA, opisuje zahtjevan postupak rekonstrukcije tri kasnoantička balzamarija iz Trogira. kako se u Hrvatskoj vrlo mali broj stručnjaka bavi rekonstrukcijom i restauriranjem staklenih primjeraka, vrlo je poučno i zanimljivo pročitati nešto o načinu rada tih ljudi, pa je i ovaj članak dobrodošao. Autor nam kazuje da je postupak rekonstrukcije staklenih posuda sličan postupku rekonstrukcije posuda od pečene zemlje, no s razlikom što se dijelovi stakla koji manjkaju popunjavaju posebnim plastičnim masama, a ne gipsom kao u keramici.

I ovaj je rad vrlo dobro likovno opremljen.

Poslije gore navedenih radova, slijedi popis kratice časopisa i serija navedenih u ovom 14. broju "Diadore", te upute autorima.

Svi su radovi u ovom broju "Diadore" opskrbljeni aps-traktom na engleskom jeziku, kao i sažetkom na engleskom jeziku. Neki radovi imaju samo apstrakt (B. MARIJANOVIĆ, B. ILAKOVAC, P. VAŽIĆ - 291-299, M. DOMIJAN, I. DONELLI) na engleskom, dok jedan rad (B. KIRIGIN) ima samo sažetak na engleskom. Rad M. JURIĆA pisan je na engleskom jeziku, te apstraktom i sažetkom na hrvatskom. Za razliku od prethodnog broja, u ovom broju "Diadore" radovima su astupljena područja prapovijesne, antičke i srednjovjekovne arheologije, ali s težištem na radovima iz antičke arheologije. Gotovo su svi radovi bogato i lijepo ilustrirani, što povećava kvalitetu prezentacije časopisa.

Na kraju bih predložila Uredništvu časopisa da razmisle o cjelovitom objavljivanju, dakle kao zasebne publikacije radove I. FADIĆA o cipusima, te B. NEDVED o stanovništvu Zadra, i to na engleskom (ili drugom jeziku), kako bi i na taj način bili dostupniji i stranoj znanstvenoj javnosti.

Poželim i ovaj put, što skoriji izlazak standardno dobre nove "Diadore".

Marija Buzov

JAROSLAV ŠAŠEL, OPERA SELECTA, SITULA, RAZPRAVE NARODNEGA MUZEJA V LJUBLJANI

br. 30/1992, zbornik radova Jaroslava Šašela, str. 872., crteži, karte, fotografije, kazala (I,II i III).

Godine 1988. preminuo je istaknuti slovenski znanstvenik - arheolog dr. JAROSLAV ŠAŠEL, a njegovi kolege, prijatelji i učenici odavajući mu svoju ljubav i poštovanje, podarili su nam publikaciju koja na najbolji mogući način gotori o njegovu stručnom i znanstvenom radu.

Iz impozantnog opusa od 160 znanstvenih radova odabrana su devedeset i dva objelodanjena između 1953. i 1988. godine. Brojni su radovi preneti iz različitih inozemnih časopisa (kao što su Das Altertum, Carnuntum Jahrbuch, Eirene, Historia, Museum Helveticum, Roman Frontier Studies, Aquileia Nostra, Rivista storica dell'antichità, Epigraphica, Antichità Alto Adriatiche te drugih) onako kako su tiskani, dok su izvorno slovenski članci prevedeni na engleski. Posebno treba istaknuti prijevode dvanaest slovenskih radova na engleski, što je izvrsno obavila Barbara Smith-Demo, te dva rada koja je preveo ALAN MCCONNELL-DUFF. Na taj su način brojni Šašelovi radovi postali dostupni i ondje gdje nema prvobitnih inozemnih publikacija, a onim pak domaćima, slovenskima, otvorena su vrata u svijet.

Odabrani radovi razvrstani su u šest poglavlja, i to po kriteriju što ga je nametnuo sam opus Jaroslava Šašela: onomastičke studije i prozopografija (21), epigrafija i povijest (18), vojna Povijest (14), studije iz gospodarske povijesti (9), gradovi, naseobine i topografija od sjevernog Jadrana, istočnih Alpa do zapadnog Balkana (18), kasna antika i rani srednji vijek (12).

Bibliografiju koja prethodi odabranim radovima izradila je MARIJETA ŠAŠEL-KOS (str. 11 - 29). Uz odabrane tekstove koji su označeni asteriskom, navode se pregledi, prikazi i manji prilozi koji broje 248 naslova. Potom su navedena i najznačajnija Šašelova uredništva, a naznačeno je da je sudjelovao i u mnogim drugim publikacijama.

Kazala na kraju sveska (osobno kazalo, mjesno, te predmetno kazalo, str. 831 - 872 izradio je RAIKO BRATOŽ) uvelike olakšavaju snalaženje u ovoj publikaciji.

Rad JAROSLAVA ŠAŠELA, u uvjetim bivše Jugoslavije obuhvaćao je prostor od sjevernog Jadrana i istočnih Alpa do središnjeg Podunavlja i zapadnog Balkana, odnosno možemo slobodno reći da je djelovao gotovo na cijelom južnoslavenskom prostoru. Prisjetimo se samo njegovog velikog rada u tri sveska koja je objelodanio sa suprugom Anom: Inscriptiones Latinae quae in Iugoslavia inter annos MCMXL et MCMLX repertae et editae sunt. Accedunt corrigenda ad volumen I operis V. Hoffiller et B. Saria. Antike Inschriften aus Jugoslawien. Situla 5, Ljubljana 1963, pp. 172+52, 2 karte; Inscriptiones Latinae quae in Iugoslavia inter annos MCMLX et MCMLXX repertae et editae sunt. Situla 19, Ljubljana 1978, pp. 242, karta; Inscriptiones Latinae quae in Iugoslavia inter annos MCMII et MCMXL repertae et editae sunt. Situla 25, Ljubljana 1986, pp. 533, 1 karta.

Brojni su njegovi znanstveni radovi relevantni za hrvatski prostor, a surađivao je i u hrvatskim edicijama, ali i s hrvatskim znanstvenicima (s B. MARUŠIĆEM objelodanio je rad: *De la cella trichora au complexe manastique de St. André à Betika entre Pula et Rovinj*, *Arheološki vestnik* 37, Ljubljana 1968.)

Vrlo je često izvorno tumačio hrvatsku gradu, kao i povijest hrvatskog prostora, pa se i u odabranim radovima iz njegova opusa u svakom poglavlju našli i članci takovoga sadržaja. Spomenut ćemo radove: *Calpurnia L. Pisonis auguris filia* prvotno objavljano u časopisu *Živa antika* 12, 1963, str. 387 - 390, ovdje str. 75 - 78; *L'Anthroponymie dans la province romaine de Dalmatie* objavljeno u *L'onomastique latine, Colloques internationaux du C.N.R.S.*, Nm 564, Paris 1977, 365 - 383, ovdje str. 124 - 142; *Setidii von Pola* objavljeno u *Epigrafia e ordine senatorio* I, Tituli 4, Rim 1982, 481 - 484, koautor Werner Eck, ovdje str. 191 - 197; *La Fondazione delle città Flavie quale espressione di gratitudine politica* objavljeno u *Atti del Covegno di Como e Bellagio* 16/19 giugno 1979, Como 1983, 79 - 91, ovdje str. 332 - 344; *Römisches Militär auf der Halbinsel Istrien* objavljeno u *Studia in honorem Borisi Gerov*, Sofija 1990, 214 - 217, ovdje 489 - 492; članke o *Andautoniji*, *Enoni* i *Sisciji* za "Realencyklopädie der klassischen Altertumswissenschaft", Stuttgart 1970 i 1974 (*Andautonia* - RE Supp. 12, 1970, 71 - 75, ovdje 580 - 582; *Aenona* - RE Suppl. 14, 1974, 3 - 13, ovdje 594 - 599; *Siscia* - RE Suppl. 14, 1974, 702 - 741, ovdje 600 - 620). Od *Šašelovih* radova vezanih uz vojnu i gospodarsku povijest, te o kasnoj antici i ranom srednjovjekovlju ovdje su odabrane uglavnom studije sinteznog karaktera, te oper relevantne za hrvatski prostor. Spomenut ćemo; *The struggle between Magnentius and Constantius II for Italy and Illyricum* objavljeno u *Živa antika* 21, 1971, 205 - 216, ovdje str. 716 - 727.

Opus JAROSLAVA ŠAŠELA zaista je impresivan, i zasigurno je urednicima ove vrijedne publikacije bilo teško odabrati radove za nju. Publikaciju *Opera selecta JAROSLAVA ŠAŠELA* možemo preporučiti i poželjeti mnogim hrvatskim knjižnicama, ali i pojedincima.

Na kraju se prisjetimo da je i *Ėsadu Pašaliću* prije dva desetaka godina objavljeno *Sabrano djelo* (Sarajevo 1975).

Nadajmo se da ćemo i našim znanstvenicima moći na ovakav primjeren način iskazati našu ljubav i poštovanje kao što su to Jaroslavu Šašelu učinili njegovi prijatelji, kolege i učenici.

Marija Buzov

Tajana Sekelj Ivančan, *Catalogue of Mediaeval Sites in Continental Croatia*, BAR International Series 615, Oxford 1995, str. 248, 36 grafikona/tablica i 9 zemljovida.

U listopadu 1995. godine biblioteka Instituta za arheologiju, javne znanstvenoistraživačke ustanove Republike Hrvatske, u pravom smislu tih riječi obogaćena vrijednom akvizicijom. Znanstveni novak Instituta MR. SC. TAT-

JANA SEKELJ IVANČAN poklonila je, sredini u kojoj marljivo djeluje, svojevrsnog prvijenca na polju arheologije hrvatskog srednjovjekovlja. Govor o djelu "Catalogue of Mediaeval Sites in Continental Croatia" tiskanom pod oznakom S615 u uglednoj i renomiranoj nakladničkoj kući TEMPVS REPARATVM iz Oxforda, Velika Britanija. Ta nakladnička kuća koja objelodanjuje zapaženu seriju časopisa *British Archaeological Reports*, poznatiju pod skraćenim nazivom B.A.R. International Series, posvetila je dakako, potporom RAJKE MAKJANIĆ, izdavača spomenutog volumena, kao i dugogodišnje djelatnice Instituta za arheologiju, poseban broj kataloške obradi postojećeg fundusa srednjovjekovnih nalazišta kontinentalnog dijela Hrvatske.

Djelo je ustrojeno na način da nakon uvodnog poglavlja, iznosi sažetak glavnih povijesnih događaja u kontinentalnom dijelu Hrvatske tijekom srednjovjekovnog razdoblja, potom rezultate autoričnih analiza i zaključak. Slijedi opsežniji dio kataloga s veoma korisnim ilustrativnim prikazima, pretežito tabelarnim prikazima, grafikovima (histogramima, diagramima), odnosno tematskim zemljovidima. Bogata bibliografija radova iznosi svu pretežito poznatu pisanu relevantnu gradu u svezi hrvatskog srednjovjekovlja, odnosno preko osam stotina arheoloških položaja koje autorica navodi. U nastavku slijede: popis oznaka korištenih u katalogu, odnosno popis 12 regija. U poglavlju pod nazivom *indeksi* autorica je razvrstala pojmovne skupine svu iznesenu katalošku gradu i pridružila im oznake stranica. Posebice je dragocjen abecedni indeks nalazišta koja su razvrstana prema toponimima, regijama, tj. županijama i kataloškim brojevima. Slijedi svakako najopsežniji dio posvećen katalogu arheoloških nalazišta kontinentalnog dijela Hrvatske. U popisu je autorica obradila 822 arheološka nalazišta na kojima se u sjevernom dijelu Hrvatske manifestira nasljeđe srednjovjekovlja. Temeljne podatke o svakom nalazištu dopunjuju činitelji koji se odnose na: naziv, toponim, srednjovjekovni naziv lokaliteta, njegove zemljopisne odrednice, kontinuitet života, tragove ranijih slojeva iz prapovijesnog i antičkog razdoblja, potom u svezi njegova vremenskog opredjeljenja, arheološkog istraživanja, odnosno kulturne pripadnosti, sažetog opisa i temeljne biografije koja se odnosi na lokalitet. Unatoč ponekom ispravku koji je svakako bio nužan, pa ga autorica u pravitku našeg viđenja njezina djela, ovom prigodom sama donosi (vidi: *Corrections*), upravo kataloški pregled od temeljne je vrijednosti. Po prvi puta pred očima strukovnog čitateljstva, kako u Hrvatskoj, tako i, što držimo svakako podjednako važnim, osobito diljem Europe i svijeta, odjednom se predstavlja važan segment hrvatskog, odnosno europskog srednjovjekovnog kulturnog naslijeđa. Ta samo u kontinentalnom, dkle u njezinim peripanonskom dijelu, u Hrvatskoj predstavljeno je preko osam stotina položaja koji svjedoče dugotrajan kontinuum života na povijesnim prostorima naseljenim u ranom srednjovjekovlju Hrvata. Dovoljan je pogled samo na tematski arheološki zemljovid (Map 8) u kojem su prikazani arheološki položaji, tj. nalazišta u vremenskom rasponu od 400. o 1500. godine, pa da se zain-